

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1904. Första Kammaren. N:o 31.

Onsdagen den 23 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 16 i denna månad.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande under gårdagen bordlagda ärenden, nämligen bankoutskottets memorial n:o 7, lagutskottets utlåtande n:o 38 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 19 och 22 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 4, i anledning af väckt förslag rörande ändring af 22 § i kungl. förordningen den 24 oktober 1885, angående försäljning af vin, maltdrycker m. m.

*Ifrågasatt
upphäfvande
af förbud att
utan tillstånd
i Stockholm
försälja vissa
icke spirituösa
drycker.*

Med anledning af en inom Andra Kammaren af herr O. G. Eklund afgifven motion, n:o 175, hade Andra Kammaren i enlighet med sitt andra tillfälliga utskotts hemställan, beslutit för sin del: »att Riksdagen må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t i gällande förordning angående försäljning af vin, maltdrycker m. m. vidtagna den förändring, att ur 22 § 2 mom. uteslutes bestämmelsen, att försäljning till förtäring på stället af de icke spirituösa dryckerna, hvarom i förordningen är fråga, må i hufvudstaden idkas endast efter därtill erhållet tillstånd».

Sedan detta beslut blifvit Första Kammaren delgifvet, hade denna kammare hänvisat ärendet till sitt tillfälliga utskott n:o 1, som på andragna skäl i nu föreliggande utlåtande hemställt, att

*Ifrågasatt
upphäfvande
af förbud att
utan tillstånd
i Stockholm
försälja vissa
icke spirituösa
drycker.
(Forts.)*

Första Kammaren måtte för sin del finna förevarande motion icke till någon åtgärd föranleda.

Herr Wieselgren: Utaf Första Kammarens utskotts betänkande å sid. 4 se vi, att ett af kardinalskälen för utskottets beslut att afstyrka kammaren att instämna i Andra Kammarens beslut, är, att öfverståthållareämbetet under de senare åren minskat rättigheterna att utskänka sprithaltiga drycker, men däremot ökat rättigheterna för sådana som utskänka icke sprithaltiga drycker. Det visar sig, säger utskottet, att rättigheter af det sistnämnda slaget år 1899 utlämnades till 56, men att denna siffra år 1903 stigit till 140. Nu ligger emellertid på våra pulpeter en promemoria, som är ganska upplysande just i detta afseende och som visar, att detta utskottets skäl just icke kan tillerkännas någon synnerlig betydelse. Man ser nämligen af denna promemoria, att af de 140 rättigheterna utaf det senare slaget hafva icke färre än 59 utdelats till samlings- och predikolokaler, 33 till bagerier och konditorier och 24 till vattenkiosker och bord. Om man drager summan af dessa siffror från 140 så finner man, att den anmärkta ökningen, som nog i första ögonblicket ser ut att vara ett betydande plus, verkligen är *ganska minimal!*

Den väckta motionen och de handlingar, som därvid hafva bifogats, styrka däremot någonting rätt anmärkningsvärdt, hurusom nämligen utöfvandet af en verkligen filantropisk värdshusrörelse, sådan, som dessa våra absolutisters tillämnade kaféer, hindrats och nära nog så långt som varit möjligt förbjudits utaf ordningsmakten i hufvudstaden. Den borde väl dock just i detta slags kaféer finna sina bästa bundsförvanter! Jag kan icke underlåta att fästa kammarens uppmärksamhet vid detta besynnerliga förhållande. En polis-kommissarie upplyser, att mot sökandens person ingenting vore att anmärka och att mot den lokal han skulle använda heller ingenting vore att anmärka, allt vore af prima sort; men, säger han, därför att det är så många ölkrogar i närheten af denna lokal, så afstyrker han att den begärda rättigheten utlämnas. Skälet härtill skulle nu ligga däruti, att i § 9 utaf öfverståthållareämbetets kungörelse den 31 mars 1886 står, att sådant ställe icke må inrättas i närheten af annat *likartadt* försäljningsställe. Skulle nu ett absolutistiskt kafé vara ett *»likartadt»* försäljningsställe med en ölkrog? Det är detta, som jag icke kan gå in på. Afslaget å ansökningarna i fråga är ovillkorligen beroende på ett ganska underligt förbiseende af ordningsmakten, det, att den icke kan skilja mellan dessa två *mycket olika slag* af utskänkning. Öfverståthållareämbetet anser, emot allt vanligt förnuft, att dessa rörelser skulle vara likartade; och ansökningarne varda gång på gång afslagna.

Då nu emellertid absolutisternas hela syfte med detta sitt företag är att konkurrera med ölkrogarne, är det alldeles klart, att deras konkurrens från början blir omöjliggjord, därför att det ju icke är någon mening uti att lägga sådana ställen på en plats, där ölkrogar icke finnas att konkurrera med. Då de icke få läggas.

där ölkrogar finnas, blir således hela deras rörelse, som i sanning är i hög grad samhällsgagnelig, på detta sätt af själfva ordningsmakten omöjliggjord och förbjuden!

Ingenting skulle för mig vara kärare, än om jag här kunde sluta med att yrka bifall till Andra Kammarens i ärendet fattade beslut. Men jämte det skäl som, enligt hvad jag nyss anmärkt, blifvit paralyseradt af motionärens promemoria, har dock utskottet ställt äfven andra, som jag icke kan lämna utan afseende. Det ena af dessa lyder så, att därest ifrågavarande rättigheter skulle få anordnas utan all kontroll, naturligtvis icke endast absolutisterna skulle blifva i tillfälle att skaffa sig sådana utan äfven en hel mängd andra, i hvilkas intresse det skulle ligga att rätt snart under mask af dessa etablera ett helt annat slags försäljningsställen, än hvad de från början gifvit dem ut för att vara. Utskottets antydan i detta stycke kan jag ej förneka betydelse. Jag tror nämligen att i en stor stad häri skulle kunna ligga en fara för ett förstucket och svåråtkomligt lönkrögeri. Utskottets sista skäl är dock än mera afsevärdt, då det ju erinrar om, att det finnes ännu en annan väg att för målets vinnande anlita: den nämligen att draga öfverståthållareämbetets vägran under högre myndighets pröfning. Jag kan icke underlåta att uttrycka min stora förundran öfver, att, såsom utskottet också har anmärkt, öfverståthållareämbetet kunnat tillerkänna sig en sådan maktfullkomlighet, att det i den 6:te § i sagda sin kungörelse rent af förklarar, att å öfverståthållareämbetets beslut i nu angifna fråga klagan icke må föras. Vederbörande sökande hafva tydligen icke förstått, att man kan begära besvärshänvisning öfver en förvägrad besvärsrätt; de hafva trott att i och med detsamma som i kungörelsen står, att öfver öfverståthållareämbetets beslut klagan ej får anföras, all möjlighet varit för dem afskuren att få sin rätt behörigen pröfvad i högre instans. Detta har utskottet anmärkt såsom ett förbiseende eller ett på ovetenhet grundadt fel i strategien från den förfördelade partens sida, och har därför ock nu erinrat vederbörande om, att denna utväg måste stå dem öppen, och att först sedan på hafda besvär Kungl. Maj:t förklarar hinder möta, att ändra detta öfverståthållareämbetets stadgande, tiden kunde vara inne att vända sig med sin besvärsrätt till Riksdagen.

Jag instämmer på det lifligaste i utskottets uttalande i detta stycke och kan således, af denna rent formella anledning icke sluta med annat yrkande än bifall till hvad vårt utskott hemställt.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 16 och 18 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

*Ifrågasatt
upphäfvande
af förbud att
utan tillstånd
i Stockholm
försälja vissa
icke spirituösa
drycker.
(Forts.)*

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3—10.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—19.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 20.**Mom. a).*

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b).

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att för år 1905 på extra stat anvisa till handelsstipendier ett anslag å 20,000 kronor.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts berörda förslag hade utskottet tagit under öfvervägande en af herr *C. J. F. Ljunggren* inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 101), däri yrkats, det Riksdagen måtte besluta, att det af Kungl. Maj:t föreslagna anslaget af 20,000 kronor till handelsstipendier i stället skulle för år 1905 utgå med 30,000 kronor.

Utskottet hade i förevarande moment på andragna skäl hemställt, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med afslag å herr *Ljunggrens* förevarande motion, måtte på extra stat för år 1905 anvisa till handelsstipendier ett belopp af 20,000 kronor.

Vid momentet var fogad reservation af herrar *D. Persson, P. Olsson, Å. H. Hammarskjöld* och *O. Emthén*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med bifall till herr *Ljunggrens* förevarande motion, måtte på extra stat för år 1905 anvisa till handelsstipendier ett belopp af 30,000 kronor.

Grefve Hamilton: För knappt ett 10-tal år tillbaka var vår finansiella ställning gentemot utlandet så stark, att vi voro i tillfälle att återbetala en stor del af landets utländska skuld. Sedan dess har emellertid en tillbakagång ägt rum, och vi hafva med våra skuldsedlar eller obligationer måst täcka den brist, som uppkommit mellan export och import. För oss borde det emellertid vara en hufvuduppgift att snarast möjligt åvägbringa jämvikt inom vår handelsbalans. Vi hafva äfven genom åsättande af tullar sökt hindra eller minska importen, men däremot hafva vi gjort föga eller intet för att söka afsätta svenska alster utomlands. Anledningarne till att vår export icke kunnat hålla jämna steg med vår import äro naturligtvis af mångartad beskaffenhet, såsom näringarnes tillstånd, dåliga kommunikationer till afsättningsorterna o. s. v. Men månne man icke äfven kan söka orsakerna däruti, att vi sakna ett tillräckligt antal dugliga och med fackkunskap utrustade personer, som äro i tillfälle att söka afsättning för våra varor utomlands? Vi hafva för utbildandet af sådana personer gjort nära nog intet. Ett anslag af 20,000 kronor hafva vi beviljat för att utbilda s. k. handelsstipendiater, hvilkas uppgift vore att söka befrämja vår export genom att försälja svenska varor utomlands. Efter de upplysningar, jag fått i exportföreningen, hafva dessa stipendiater, sedan de varit ute såsom sådana och därefter slagit sig ned i utlandet eller hemma, betydligt bidragit till att höja vår export.

Hvar och en måste emellertid inse, att ett belopp af 20,000 kronor för ändamålet är detsamma som intet. Åtta stipendiater om året hafva kunnat underhållas, men då vistelsen i utlandet måste blifva två år å rad, så hafva allenast fyra nya stipendiater om året kunnat utsändas.

Andra Kammaren har redan visat sitt stora intresse för näringarnes befrämjande genom att höja anslaget för handelsstipendiater från 20,000 till 30,000 kronor, således med 10,000 kronor. Jag är öfvertygad om, att äfven Första Kammaren skall visa samma intresse för näringarnes höjande som Andra Kammaren, och det är i tillit till detta, herr talman, som jag vågar yrka bifall till Andra Kammarrens beslut eller till herr D. Perssons m. fl. reservation.

Grefve Taube: Det är icke af bristande intresse för näringarne, som utskottet har kommit till det slut, hvilket af betänkanDET framgår. Tvärtom säger utskottet i sin motivering, att det »behjärtar till fullo vikten däraf, att åtgärder vidtagas för att i främmande länder utbreda kännedom om svenska industrialster och därstädes bereda dem afsättning, och anser, att i detta afseende alltför litet blifvit åtgjort». Men utskottet säger vidare: »då Riksdagen i skrifvelse den 28 februari 1903 i anledning af väckta motioner i fråga om åtgärder, som kunna föranledas af beslutade tullförhöjningar i främmande länder, påpekat vikten af åtgärder, ägnade att främja svenska alsters afsättning i utlandet, och denna fråga på grund af Riksdagens sålunda gjorda uttalande lärer vara föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet, synes det kunna antagas, att, därest höjning

Anslag till handelsstipendiater.
(Forts.)

Anslag till
handels-
stipendier.
(Forts.)

af ifrågavarande anslag skulle med hänsyn till resultaten af de utsända stipendiaternas verksamhet och tillgången på väl kvalificerade sökande visa sig nyttig och behöflig, Kungl. Maj:t ej skulle underlåta att till Riksdagen aflåta förslag i ämnet.»

Ja mine herrar, just denna fråga om handelsstipendier är öfverlämnad till en särskild kommitté. I sin berörda skrivelse begärde Riksdagen äfven att få en utredning så fort ske kunde angående denna sak. Riksdagens skrivelse slutar med, om jag icke missminner mig, ett uttalande därom, att utredning borde, så vidt möjligt, vara verkställd under årets lopp. Det är således att antaga, att för 1905 års Riksdag kommer att föreläggas en fullständig utredning om huru härmed skall förfaras. Utskottet ansåg därför, att det icke kunde vara lämpligt och skäligt att på en enskild motionärs framställning lämna ett ökad bidrag, förrän Kungl. Maj:t efter utredning och noggrant begrundande hade klargjort, huru dessa medel skulle användas, och om de skulle användas på samma sätt, som nu äger rum, eller på något annat sätt. Det torde dock betyda mindre, om vi med anledning däraf få frågan uppskjuten på ett år. Detta har varit skälet till, att utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka bifall till motionen; och får jag, med anledning af hvad jag nu haft äran anföra, anhålla om bifall till statsutskottets förslag.

Herr Melin: Den siste ärade talaren har såsom skäl för bifall till utskottets förslag framhållit den skrivelse, som Riksdagen i februari 1903 aflåtit till Kungl. Maj:t. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att anledningen till denna skrivelse hufvudsakligen var att söka råda bot mot de i Tyskland då pågående försöken att skada oss genom högre tullar.

Det är sant, att denna skrivelse också innehöll annat, men det förstnämnda var det egentliga. Sedan dess hafva emellertid en hel del handelsintresserade föreningar framhållit vikten af, att detta anslag om möjligt blefve förhöjdt. Jag tror således, liksom den förste ärade talaren, att alla skäl tala för, att man nu bifaller det af motionären gjorda förslaget. Det gläder mig särskildt, att den förste ärade talaren, som själf icke tillhör handelsvärlden, framhållit detta behof, och jag tror för min del, att det verkligen skulle se märkvärdigt ut, om Första Kammaren i detta fall skulle gå med utskottet.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande moment hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid momentet afgifna reservation; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 20 mom. b) af sitt utlåtande n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den vid momentet afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—52;

Nej—47.

Punkterna 21—24.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25.

Lades till handlingarna.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 15 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 33, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående vissa åtgärder mot utbredning af lungdot. *Lagförslag angående åtgärder mot utbredning af lungdot.*

Genom proposition den 19 februari 1904 hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för nämnda dag, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

angående vissa åtgärder mot utbredning af lungdot.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Har af lungdot (lungtuberkulos) angripen person afidit, åligger läkare, som vårdat den sjuke, att, så snart han erhållit kännedom om dödsfallet, därom hos hälsovårdsnämnden göra skriftlig anmälan, som utom sjukdomsbenämningen bör upptaga den sjuknes namn och ålder äfvensom bostad vid dödsfallet.

Lagförslag
angående åtgärder mot
utbredning af
lungсот.
(Forts.)

2 §.

Hälsovårdsnämnd har att, när anmälan som i 1 § sägs blifvit gjord, eller nämnden eljest fått kännedom därom, att af lungсот angripen person affidit, ombesörja, att den bostad, som bebotts af den sjuke, jämte gång- och sängkläder samt andra brukade persedlar ofördröjligen underkastas erforderlig rening eller desinfektion.

3 §.

Inträffar fall, som i 1 § sägs, å ort, där hälsovårdsnämnd icke finnes, har läkaren att göra den i samma § föreskrifna anmälan hos kommunalnämnden och därvid tillika meddela skriftlig anvisning på erforderliga åtgärder för rening eller desinfektion af bostad, som bebotts af den sjuke, äfvensom af gång- och sängkläder samt andra brukade persedlar; och vare nämnden pliktig att, såvidt möjligt är, skyndsamt bringa dessa åtgärder till verkställighet.

Skulle nämnden, utan att sådan anmälan skett, få kännedom därom, att af lungсот angripen person affidit, bör nämnden, såvidt möjligt är, söka träffa anordningar för erforderlig rening eller desinfektion.

4 §.

I denna lag omförmälda renings- och desinfektionsåtgärder skola verkställas med ledning af de anvisningar, som af medicinalstyrelsen utfärdas. Där så anses nödigt, äger hälsovårds- eller kommunalnämnd låta, emot utgifvande af skäligen ersättning, förstöra gång- och sängkläder samt andra brukade persedlar, som varit utsatta för smitta.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1905.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande hemställt, att ifrågasvarande proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet hade afgifvits reservation af herr Hasselrot, med hvilken herrar *Leman*, *A. Olsson* och *Wiklund* instämt, och som ansett, att utskottet bort hemställa, att första punkten i 4 § måtte erhålla följande lydelse:

4 §.

I denna lag omförmälda renings- och desinfektionsåtgärder skola verkställas med ledning af de anvisningar, som af medicinalstyrelsen utfärdas, samt bekostas af vederbörande kommun. Där etc.;

Herr Leman: Som kammaren torde finna, hafva utskottets ordförande och några ledamöter, däribland jag, reserverat oss mot lydelsen af § 4. Det som reservanterna önska, är att i paragrafen måtte komma in en klar och tydlig bestämmelse därom, att desinfektion skall bekostas af vederbörande kommun. Jag vet, att det är regeringens mening, att kommunerna skola bekosta desinfektion, och detta har också varit en af anledningarna till att denna förordning skall betraktas såsom kommunallag och ej såsom ett tillägg till hälsovårdsstadgan. I den kungl. propositionen omförmåles nämligen, att, då det nu framlagda förslaget innehåller bestämmelser, som dels äro af beskaffenhet att föranleda till utgifter för kommunerna och dels innefatta föreskrifter om vissa åtgärder, som kommunala myndigheter hafva att vidtaga, har författningen ansetts böra utfärdas i den uti § 57 regeringsformen för kommunallagar föreskrifna ordningen.

Nu säger utskottet härom:

»Vid behandlingen inom utskottet af förevarande lagförslag har ifrågasatts, att däri skulle införas uttrycklig bestämmelse om hvem skyldigheten att bekosta de i lagförslaget påbjudna renings- och desinfektionsåtgärder skulle åligga. Enligt utskottets mening är den sålunda ifrågasatta ändringen obehöflig, då det ligger i sakens natur att kommun är pliktig bekosta alla åtgärder, som på grund af lagens föreskrifter måste vidtagas af de kommunala förvaltningsmyndigheterna. Men å andra sidan skulle ett uttryckligt framhållande i lagen, att ifrågavarande kostnader skola stanna på kommunen, icke osannolikt minska benägenheten hos enskilde, som utan svårighet därtill hade tillfälle, att utan kommunens betungande själfva bekosta åtgärder af förenämnda art.»

Men, mine herrar, då man skall skriva en författning eller lag, är det väl bäst att precis yttra sig om hvad som är meningen, och meningen kommer ej klart fram, om man ej skrifer så som reservanterna föreslagit.

Jag skall, för att belysa frågan, tillåta mig att visa på två paragrafer i hälsovårdsstadgan. Den ena är § 27 mom. 3, där det står: »För erhållande af de för kommunalnämndens verksamhet i afseende å hälsovården erforderliga medel har nämnden att vända sig till kommunalstämman eller kommunalfullmäktige, i öfverensstämmelse med hvad uti gällande förordning om kommunalstyrelse på landet är eller varder i allmänhet stadgadt.» Det är alltså i vissa fall, som vederbörande härmed behöfver vända sig till kommunen för att få medel anslagna på vanligt sätt. Sedermera står det i § 36: »När svårare farsot utbrutit eller är att befara, äger hälsovårds- eller kommunalnämnden att, där sådant anses nödigt och medel för kostnadernas bestridande stå till nämndens förfogande eller kunna af nämnden anskaffas, låta utrymna ohälsosamma bostäder eller sådana, där farsoten svårt härjar, äfvensom inskränka antalet af de i starkt befolkade lägenheter inneboende personer.» Detta visar, att i vissa fall kan det åligga kommunerna att bekosta vissa åtgärder, men i andra fall icke.

*Lagförslag
angående åtgärder mot
utbredning af
lungrot.
(Forts.)*

Lagförslag
angående åt-
gärder mot
utbredning af
lungsol.
(Forts.)

För att få reda på, huruledes i nu ifrågavarande afseende hälsovårdsstadgans föreskrifter tillämpas, har jag skrivit till förste stadsläkaren i Göteborg och bedt honom meddela huruledes där praktiseras; huruvida kommunen för närvarande bekostar all desinfektion eller, om den icke gör det, hvar gränsen är mellan dem, som skola betala, och dem, som icke måste betala. Han har gifvit mig vissa upplysningar, hvilka jag skall be att få meddela kammaren, därför att de kunna tjäna till ledning, huru i vissa kommuner förfäres. Han skrifer: »I stort sedt ske desinfektionerna här på kommunens bekostnad. Desinfektören, som utför arbetet, aflönas af staden och vid den vanliga desinfektionen vid fall af exempelvis skarlakansfeber och nervfeber, där smittningen hufvudsakligen sker genom en noggrann rengöring af bostaden med särskild behandling af smutsigt linne och dylikt, bekostas äfven de för desinfektion af dessa smutskläder nödiga ingredienserna af kommunen. Vid den omständligare desinfektionen med rökning af formalin, som användes vid alla fall af lungotsdesinfektion och stundom äfven vid öfriga infektionsjukdomar, affordras ersättning för nödig formalin och sprit, uppgående till cirka 2,50 kr. för mindre lägenhet, af lägenhetsinnehafvaren. Anses denna af desinfektören hafva svårighet för gäldande häraf, bruka vi vända oss till husägaren, som i många fall ersätter denna kostnad, men har ej heller denne »råd» att betala, utgår ersättningen från hälsovårdsnämnden. Gränsen är naturligen ganska svår att uppdraga, men i regel brukar nämnden få ut denna ersättning af den ene eller andre.

Desinfektion efter lungsol sker här alltid vid dödsfall samt likaledes alltid vid öfverförandet af den sjuke till sjukvårdsanstalt, samt ofta vid flyttning, i sistnämnda fall vanligen efter begäran af husägaren.

Då madrasser och dylika saker behöfva desinfekteras, det vill säga då det gäller desinfektion på djupet, göres desinfektion å epidemisjukhusets anstalt, där all desinfektion göres gratis.»

Af dessa upplysningar finner kammaren, att än sker det si och än så och detta är icke att undra på, då nuvarande hälsovårdsstadgan icke gifver någon bestämd ledning. Nu kommer en ny lag, som absolut påbjuder, att desinfektion skall ske efter i lungsol af lidne. Då synes det mig vara en stor fördel att veta, hvem som skall betala densamma, och nog är det, om jag så må säga, en bra lumpen omständighet, som utskottet anför såsom skäl häremot, eller att om det klart utsäges hvad som är meningen, så skulle de enskilde måhända draga sig för att betala. Skall det vara kommunens skyldighet att betala detta som så mycket annat, så skall den enskilde ej under några omständigheter hafva skyldighet betala.

Det är för att få detta klart, som jag, herr grefve och talman, ber att få yrka bifall till § 4 i den lydelse, som reservanterna hafva gifvit densamma.

Herr Hedenstierna: Jag är af en helt och hållet annan uppfattning än reservanterna rörande denna § 4. Paragrafen säger

alldeles tydligt, att ersättning skall betalas af kommunen, när hälsovårds- eller kommunalnämnd låter förstöra gång- och sängkläder samt andra brukade persedlar som varit utsatta för smitta. Därom är således icke den ringaste tvist. Däremot i fråga om renings- och desinfektionsåtgärderna äro våra åsikter på det sätt olika, att utskottet liksom Kungl. Maj:t anser, att något icke behöfver utsättas i lagen om hvilken som skall betala, ty det är alldeles tydligt, att om kommunal- eller hälsovårdsnämnden låter vidtaga dylika åtgärder, så skall den också betala desamma. Då det emellertid skulle kunna inträffa, att i ett enskildt, mer burget hus det finns personer, som anse, att de desinfektionsåtgärder, som kommunen låter vidtaga, icke äro tillräckliga, utan att de vilja själfva bekosta ännu mera, än kommunen anser nödigt, så bör det vara dem obetaget att af egna medel också göra detta. Jag finner det alldeles onödigt att göra ändring i lagtexten, ty då skulle kunna inträffa, att den enskilde nödgas finna sig i, att kommunen, som bekostar desinfektionen, också ensam bestämmer, på hvad sätt denna skall ske.

Under sådana förhållanden ber jag att få yrka bifall till lagutskottets förslag oförändradt och afslag å reservanternas förslag.

Herr von Möller: Man skulle nästan kunna säga, att en ödets ironi hvilar öfver oss i dag — om man erinrar sig, hurudan situationen var år 1899, då af en ledamot i Andra Kammaren väcktes en motion i samma syfte som den nu föreliggande kungl. propositionen. Första Kammarens utskott ansåg ju då, att den ifrågasatta skrifvelsen syntes icke vara till sin omfattning väl öfvervägd och att dessutom det ämne, som ärendet afsåge, tillhörde den ekonomiska lagstiftningen, som vore Konungen förbehållen. På dessa grunder afstyrkte utskottet bifall till medkammarens beslut och Första Kammaren följde sitt utskott med en rösts öfvervikt. Sedan kammaren sålunda år 1899 ansett, att den då föreslagna åtgärden var af *liten omfattning*, så kommer i dag efter fyra års väntan en kungl. proposition, som innehåller — därtill i högst väsentligt modifierad form — just det, som Andra Kammarens beslut då omfattade, det vill säga desinfektion eller rengöring af i tuberkulos affidne personers effekter.

Naturligtvis anser jag i likhet med herrarne, att det är väl, att vi omsider få någon lag. Den är åtminstone en början, och jag tillstyrker naturligtvis bifall till densamma. Men jag kan ej neka till att när jag läste den kungl. propositionen och såg, från hvilka premisser Kungl. Maj:t utgått vid affattandet af denna lag, ehuru Kungl. Maj:t visserligen ställde sig tveksam till hvad uti denna fråga borde göras, eftersom saken ännu är i ett så outredt skick och vetenskapsmännen fortfarande tvista om de olika teorierna för smittoöfverföringen, hvilka jag ej här behöfver nämna, men att Kungl. Maj:t i allt fall utgått från den Cornetska teorien, det vill säga upphostningarnas smittofarlighet, så måste jag fråga mig: hvarför har då Kungl. Maj:t icke vågat gå något längre än som

*Logförelä-
ganden-
då-
gärder mot
utbredning af
lungrot
(Forts.)*

Lagförslag
angående åt-
gärder mot
utbredning af
lungrot.
(Forts.)

här skett? När jag säger detta, ber jag att på förhand få säga, att jag visst icke vill förorda införande af några stränga lagar, som skulle göra lifvet än bittrare för dessa stackars sjuka och ingripa på deras själfbestämnings- och själf försörjningsrätt. Ingalunda! Men jag tror, att man med fördel skulle kunnat medtaga en hel del bestämmelser från den norska lagen och det danska lagförslaget i den kungl. propositionen, hvilka synas mig af stor praktisk betydelse för motarbetande af tuberkulossmittans spridande, och som borde vara i full konsekvens med de premisser, från hvilka Kungl. Maj:t utgått. Så har emellertid ej skett, hvilket jag djupt beklagar. Vi hafva fått denna lilla lagunge, som väl ursprungligen såg dagen i ecklesiastikdepartementet, därifrån den under färden öfver kanslihusgården till civildepartementet måtte ha förkylt sig, ty det behöfdes två civilministrars trägna omsorger under nära fyra års tid för att kurera den, och nu ha vi den ändtligen här. Jag önskar den naturligtvis allt godt. Hvad är det då, som jag skulle vilja hafva medtaget ur den norska lagen? Jag ber att få återkomma till hvad jag redan förut åtskilliga gånger här i kammaren framhållit, nämligen att det vore lyckligt, om man kunde göra något för att motarbeta vår nationalsed, spottandet. Järnvägsstyrelsen har efter lång tvekan uppsatt anslag mot spottandet i kupéerna, och i flera offentliga byggnader såsom i postverkets lokaler och så vidare finnas dylika anslag. Jag har emellertid frågat både konduktörer och posttjänstemän: »hvad gör ni om trots anslagen någon person i allt fall spottar på golfvet?» — »Jag tillrättavisar honom.» — »Men om han ändå icke lyder?» — »Ja, då kunna vi icke göra något åt saken, ty det finns inga straffbestämmelser för dylikt oskick.» Skulle det då vara så orimligt, om man införde straffbestämmelser för denna — som jag verkligen kallar den — nationalsed — åtminstone när det sker inomhus, i offentliga byggnader —! Det vore för öfrigt angenämt, om man i riksdagshuset ville föregå med godt exempel! — Jag minns, huru jag en gång i en kyrka i Tyrolen såg ett anslag, som väckte min uppmärksamhet. Där stod nämligen: »Hvem skulle, om han vore på audiens hos sin konung eller sin kejsare, våga spotta på golfvet i audiensrummet? Men här i Dñn Guds hus, här anser hvem som helst sig kunna förorena på detta afskyvärda sätt». För resten ber jag att få återopa en auktoritet sådan som professor Petré. I en af studentföreningen Verdandis populärvetenskapliga artiklar: Om åtgärder för bekämpande af tuberkulosen, Upsala 1903, säger han:

»Smittoförande är dels de sjukas upphostning, dels små, osynliga vätskedroppar, hvilka vid hosta sprida sig i luften närmast de sjuka. Upphostningarna blifva smittofarliga, först när de fått torka in; då kunna de nämligen hvirflas upp i luften i form af damm och komma att inandas af andra människor. — — Därför få upphostningar naturligtvis ej komma på golfvet, men ej heller i spottlådor med sand eller i näsduken, utan måste alltid upptagas i något kärl med vatten eller med en antiseptisk vätska. — — — Den

nämnda försiktighetsåtgärden, att alltid upptaga upphostningarna i ett kärl med vatten, är kanske den viktigaste af alla åtgärder mot tuberkulossmittans spridande. Den bör iakttagas hos alla personer med upphostning, alltså ej blott hos vederligen lungotsjuka; ty dels kan en person hafva lungtuberkulos utan att veta det, dels kunna äfven andra med hosta förbundna smittosamma sjukdomar spridas genom upphostningarne.» — Nu säga ju anhängarne af den andra teorien, att lungtuberkulossmittan öfverföres *endast* genom vätskedropparne. Här, vill jag säga, att anhängarne af denna teori möjligtvis kunna hafva rätt, men att så länge som det icke är otvetydigt bevisadt, att sputa icke äro ofarliga, måste man fortfarande iakttaga försiktighetsåtgärder mot smittoöfverföring på denna väg.

Lagförslag
angående åtgärder mot
utbredning af
lungot.
(Forts.)

Det finnes dessutom cirkulär i Frankrike, Belgien, Ungern, Sachsen, Preussen, Hamburg, Lübeck med flere, med förbud mot spottning äfvensom *torrsopning* i vissa lokaler. Ur den norska tuberkulosen anser jag mig böra framhålla ett och annat som äfven vi borde upptaga i våra lagbestämmelser. Den talar naturligtvis endast om fall af tuberkulos i framskridet stadium (med tuberkulösa afseöndringar). Den förbjuder sålunda, att tuberkulösa fattiga inhysas bland friska, att med tuberkulos behäftade personer söka tjänst som ammor och barnsköterskor, eller befatta sig med mjölkning, mejerigöromål, kreaturs skötsel. Den medgifver äfven förbuds utfärdande mot afhämtning af mjölk från sådana platser, där man har anledning att antaga, att icke försiktighet i nämnda hänseenden iakttages. Äfven med afseende å tillredning af lifsmedel, afsedda till försäljning, eller med afseende å försäljning af lifsmedel innehåller den norska lagen dylika föreskrifter. Man tycker kanske, att bestämmelser af denna art skulle hårdt drabba en del personer, som hafva sådan handtering till sitt lifsuppehälle, men jag påpekar den fara, som är därmed förenad åtminstone för barn. Slutligen förefinnes en bestämmelse, att »Kongen» kan utfärda bestämmelser rörande allmänna lokaler: hotell, ångfartyg, järnvägslokaler, fabriker etc.

I den danska lagen finna vi, att fosterbarn ej få utackorderas till med tuberkulos behäftade fosterföräldrar, och att, om skolbarn träffas af sjukdomen, de aflägsnas ur skolan. En annan föreskrift i den danska lagen, som jag anser vara ytterst beaktansvärd är pensionering af skollärare och lärarinnor, som lida af tuberkulos.

Doktor von Post förordar i det föredrag, som jag för några veckor sedan här påpekade, lagstiftningsåtgärder mot gemensambetsbägaren i skolor och fabriker. Ur samma föredrag ber jag att få citera följande:

»I allt som icke rör anmälningsplikten tror jag däremot, att den norska lagen betecknar ett *verkligt framsteg* och att den är ett föredöme, väl värdt att taga efter.

Jag vill till exempel nämna skyldigheten att anmäla dödsfall i tuberkulos, påbudet om desinfektion af den aflidnes bostad, förbudet mot försäljning på auktion eller tagande i arf af kvarlåtenskap efter sådan person utan föregående desinfektion, vidare påbudet om ett visst antal spottkoppar i skolor, fabriker och väntsalor, hotellrum

Lagförslag
angående ut-
gärder mot
utbredning af
lungdot.
(Forts.)

och andra offentliga lokaler, påbudet om fuktig sopning i dylika lokaler, fordran på friskbetyg för rätt att utöfva vissa yrken, som befatta sig med tillredning och försäljning af lifsmedel m. m.»

I fortsättningen säger han: »Det finnes också en annan lagstiftningsåtgärd, som jag tror skulle göra rätt mycket till förhindrande af smittas spridning. Denna åtgärd skulle gå ut på att helt enkelt förbjuda alla dessa i *skolor, fabriker med flere lokaler* förekommande *gemensamhetsbägare, glas och dylikt.*»

Vidare omnämner han, huru han under 1901 års varma sommar, då ju allt hastigt torkade, i en fabrik med ett 30-tal arbetare, af hvilka flere hade lungdot, kunde räkna på golfvet ej mindre än »28 färska sputumsamlingar, en del af respektabel storlek, spridda här och där på golfvet. Maskinerna gingo, remskifvorna surrade och, alltefter som slemmet torkade in, upphvirflades det uti luften och blandades med slipstoff och damm för att bli inandadt af verkstadens invånare, som sannerligen icke hade det stort bättre än Cornet's marsvin, då han var inne och piskade sina sputumbemängda mattor hos dem.»

Han anför äfven, huru en änka i Eskilstuna med tuberkulos i långt framskridet stadium försörjde sig med att koka knäck och fortsatte därmed ännu, då hon låg på sitt yttersta. Sittande i sängen, hällde hon upp knäcken och vecklade in knäckarne »med sina säkerligen ej aseptiska fingrar, antagligen ej sällan afbruten i sin sysselsättning af mer eller mindre svåra hostattaacker».

Vi befinna oss, beträffande tuberkulosdödlighetsprocenten, här i Sverige i en synnerligen ogynnsam ställning, jämförd till exempel med Danmark, Tyskland och England naturligtvis, där denna siffra är lägre än i andra länder, under det att siffran åtminstone i de svenska städerna ej nedgått. I dessa dogo nämligen 2,48 per mille i lungtuberkulos åren 1891—1895, åren 1896—1900 2,31 samt år 1901 2,38 och i samtliga tuberkulösa sjukdomar åren 1891—1895 3,08, åren 1896—1900 3,05 samt år 1901 3,03, under det att i Köpenhamn dogo åren 1895—1899 2,06 per mille i samtliga tuberkulösa sjukdomar och i lungtuberkulos 1,08; i de danska provinsstäderna i samtliga tuberkulösa sjukdomar 2,01 och i lungtuberkulos 1,06.

Det är siffror, mine herrar, som göra, att vi måste tänka på att snart och med allvar och kraft taga itu med tuberkulosens bekämpande. Nu har Riksdagen beviljat anslag till sanatorierna, och den kommer naturligtvis äfven framgent att därmed fortfara. Men hvarför kan man då icke samtidigt genom försiktighetsmått och *omtanke* söka göra hvad man kan för att förekomma det onda? Det är billigt, kostar ej mycket penningar, och om Kungl. Maj:t ville beakta de förslag, som jag här vågat framställa, tror jag att man skulle vinna ganska mycket och jag tror icke, att de sjuka skulle röna några olägenheter därigenom, därom är jag alldeles viss.

Men hvarför göra vederbörande då intet eller så godt som intet. Jag skall söka lämna svaret på denna fråga. I Andra Kammaren har herr Petersson i Påboda väckt en motion, afseende att Kungl. Maj:t skulle upptaga tuberkulosfrågan i hela dess vidd. Andra

Kammarens tillfälliga utskott n:o 2 har däröfver afgifvit ett utlåtande n:o 22, som utdelades här i kammaren för några dagar sedan. Utskottet har afstyrkt motionen af bland annat det skäl, att det för kort tid sedan hos oss bildats en nationalförening mot tuberkulos, som har till uppgift »att med till buds stående medel verka för bekämpandet af tuberkulosen som folksjukdom i vårt land» — — — .

»Uppenbarligen måste en sådan förening vara synnerligen lämpad för att grundligt utreda, hvilka åtgärder från såväl samhällets som den enskildes sida böra vidtagas för bekämpande af tuberkulosen, och det behjärtansvärda syfte, motionären velat vinna med sitt förslag om hemställan till Kungl. Maj:t angående en särskild utredning rörande denna fråga, torde således, *den af honom föreslagna åtgärden förutan* blifva förverkligadt.» Detta betyder med andra ord, att nationalföreningen mot tuberkulos kommer att kraftigare upptaga striden mot tuberkulosen samt fullständigare och bättre utreda denna fråga, än som blifvit möjligt genom en skrifvelse till Kungl. Maj:t. Äfven om det tyvärr kanske förhåller sig så, är det åtminstone icke artigt mot Kungl. Maj:t att skrifva så.

Men min förvåning nådde sin kulmen, då jag i bihanget till förteckningen öfver kanrarnes ledamöter såg efter hvem som sitter i utskottet, ty af betänkandet behagade herrarne observera, att *ingen* antecknat sig som reservant eller frånvarande. Utskottet är fullkomligt enigt i sin uppfattning om *ändamålslösheten* af en skrifvelse till Kungl. Maj:t med dess rådgifvande myndighet, medicinalstyrelsen. Om herrarne nu förstå, hvem jag åsyftar, kunna herrarne inse, att jag känner mig orolig och bekymrad när jag finner hur dessa ärenden lämnas vind för våg af vederbörande. Vi veta af erfarenhet huru medicinalstyrelsen plägar behandla frågor, åt hvilka Riksdagen ägnar varmt intresse, så till exempel beträffande sinnessjukvården, som jag under förliden riksdag utförligt framhöll, därvid jag påpekade huru öfverläkaren vid Konradsberg, doktor Gadelius, nämnde i sin inläga till Svenska Dagbladet, att medicinalstyrelsen *väntade på större psykiatrisk erfarenhet*. Sedan hafva vi sett ett nytt bevis på medicinalstyrelsens intresse i den frågan om nattvardskalken genom sitt naiva frågeformulär till Sveriges läkare om de i sin praktik funnit något fall af smittoöfverföring genom nattvardskalken. Jag hade dock i min motion påpekat, att det i allmänhet är omöjligt bevisa hvar eller hur en person ådragit sig smitta samt framlagt ganska goda intyg från en mängd vetenskapsmän och läkare i Sverige och Danmark om icke blott *smittomöjlighet* utan äfven *fara* för öfverförande af smitta genom kalken, och jag hade dessutom till medmotionär en professor i medicinska fakulteten. Det ena domkapitlet efter det andra hänger sig såsom vi sett gladeligen fast vid medicinalstyrelsens utlåtande, och hela denna fråga kommer nu nog att vederbörligen — *försumpas*. När man sett ett så naivt oförbehållsamt, uttalande af den antydde utskottsmedlemmen, som väl bör sitta inne med erfarenhet om medicinalstyrelsens kvalifikationer, kunna herrarne ej undra på, om en stackars laicus som jag känner sig illa till mods, när han ser, att i dessa viktiga frågor, som skola öfverlämnas till

*Lagförslag
angående åtgärder mot
utbredning af
lungrot.
(Forts.)*

Lagförslag
angående åtgärder
mot
utbredning
af lungrot.
(Forts.)

Kungl. Maj:t och dess rådgifvande myndighet, medicinalstyrelsen, Kungl. Maj:t blir försagd och tveksam och resultatet därefter, intet eller åtminstone svagt och otillfredsställande.

Emellertid då jag här ställes i valet mellan *något* eller *allsintet* yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Westring: Med anledning af den kontrovers angående lydelsen af 4 §, som yppat sig, ber jag allenast att få tillkännagifva, att det naturligtvis varit Kungl. Maj:ts mening, att de åtgärder för rening eller desinfektion, som i lagen föreskrivas, skola bekostas af vederbörande kommun. Då det stadgas, att hälsovårdsnämnd eller kommunalnämnd har att verkställa dessa åtgärder, och det icke är föreskrifvet någon skyldighet för enskilde att bekosta sådana af hälsovårdsnämnd eller kommunalnämnd vidtagna åtgärder, torde af lagens lydelse efter min uppfattning otvetydigt följa, att en sådan skyldighet åligger vederbörande kommun.

I anledning af den siste talarens anförande vill jag endast åberopa, att i det ganska outhärliga skick, hvari frågan om lämpligaste sättet att bekämpa tuberkulosen nu befinner sig, det syntes Kungl. Maj:t vara riktigast att icke för närvarande i lagstiftningsväg — och det är endast härom fråga nu är — föreslå några mera ingripande åtgärder än dem, som i den kungliga propositionen föreskrivas. Hvad särskildt angår förslaget att med böter belägga spottning, tror jag icke, att det allmänna rättsmedvetandet i vårt land hunnit därhän, att det anser spottning vara ett brott, som bör beläggas med böter. Det torde därför ej vara skäl att upptaga förslaget om ett sådant stadgande.

Herr Nyström, Carl: Jag skall be att få betyga min högtaktning för herr von Möller för hans outtröttliga nit i den svåra tuberkulosfrågan. Men på samma gång sätter jag i kanten af hans anförande åtskilliga frågetecken och äfven här och där — särskildt vid hans tal om medicinalstyrelsen — ej blott frågetecken, utan äfven några små utropstecken. Jag tänker emellertid, att såväl Kungl. Maj:t som medicinalstyrelsen reder sig med herr von Möller min bön förutan, och skall således ej trötta herrarne med någon vidare polemik i den vägen. Men däremot har herr von Möllers framställning föranledt hos mig två reflexioner, som jag skall be att få framhålla. Det ena är nu detta, att man får akta sig för att låta lagstiftningen ingripa i denna tuberkulosfråga annat än i sådana fall, där det är otvifvelaktigt styrkt och vetenskapligt bevisadt dels att fara föreligger, och dels att faran kan förebyggas genom den ena eller andra af de tusentals åtgärder, med hvilka man famlar omkring på detta område. Bevisningen skall vara fullgjord, innan man kan inlåta sig på föreskrifter och resolutioner. Och vidare: innan det är fulltygadt, att i visst fall fara föreligger, eller att fara hotar från det eller det hållet, och att denna fara kan förebyggas genom de och de åtgärderna, skall man akta sig att ställa så till, att de olyckliga, med tuberkulos otvifvelaktigt behäftade komma på samma bedröfliga plats

i samhället som de spetälska i gamla testamentet. Äfven de hafva rättighet att föra sin tillvaro till slut utan sådana restriktioner, utan sådana tvångsåtgärder, som — med tvifvelaktigt gagn för de friska — göra lifvet för dem outhärdligt. Alltså: Först bevisning och bättre bevisning än nu föreligger! Jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet på att det förekommit olika tydning om tuberkulosens farlighet, som genomgått flera skeden: man har sökt faran i uppspottningen, salivkulorna, dammet m. m. Och på sista tiden har det framställts en ny åsikt om mjölkens farlighet såsom smittobärande. Det behöfves alltså bevis i afseende å de åtgärder man anser sig kunna påbjuda och någon barhårtighet mot de arma tuberkelsjuka, så att icke deras lif blir dem en alltför tung börda.

Med dessa påminnelser skall jag be, herr talman, att få instämma i herr Lemans yrkande.

Herr von Möller: Det är visserligen mycket sant, att man, som herr Nyström sade, bör vara mycket försiktig med lagstiftningsåtgärder och bör hafva smittofaran bevisad. Men vi måste väl äfven hålla oss till hvad som för närvarande gäller såsom bevisadt, och det är väl än så länge den Cornetska teorien. Så länge den ej blifvit motbevisad, bör den väl gälla som riktig. Det är väl vanlig praxis. Att för mycket bygga på förhoppningar tror jag icke är lyckligt, och jag fruktar, att den förre ärade talaren stundom förlitar väl mycket på sådana. Jag tillåter mig erinra honom om hvad han yttrade under debatten i denna kammare år 1899, då han ställde så stor förhoppning på det där hygieniska institutet, som han då påstod vara under bildning. Jag ber då att få fråga den ärade talaren: Hvad har det blifvit af detta beprisade hygieniska institut, af hvilket han då hoppades så mycket? Jag ber om ursäkt, ifall jag som svar använder ett kanske mindre parlamentariskt uttryck, som i utbyte åtminstone är exakt, efter hvad nyligen en medicine professor sagt mig: Af detta hygieniska institut har det blifvit — *en pannkaka!*

Herr Sjöcrona: Jag skall endast anhålla att få tillkännagifva, att jag ansluter mig till den af herrar Leman, Olsson och Wiklund afgifna reservationen. Lagutskottet har mot införande af det af reservanterna föreslagna tillägget: »samt bekostas af vederbörande kommun» yttrat, att enligt lagutskottets mening den ändringen är »obehöflig, då det ligger i sakens natur, att kommun är pliktig bekosta alla åtgärder, som på grund af lagens föreskrifter måste vidtagas af de kommunala förvaltningsmyndigheterna». Ja, är det så, som det väl också verkligen är, kan det väl ej skada att tydligt och klart säga ut det i författningen, så att ej någon kommun dristar försöka att föra öfver kostnaden på den enskilde och dröjer med åtgärder i afvaktan på att möjligen den enskilde skall vidtaga sådana själf.

Hvad lagutskottet sedan anför, att man ej bör föra in det, emedan man därigenom skulle betaga sig möjligheten att få de enskilde

Lagförslag
angående åtgärder mot
utbredning
af lungrot.
(Forts.)

att vidtaga åtgärderna på egen hand, kan jag ej finna vara riktigt. Ty är det så, att kommunen skall bekosta det, skall man väl icke försöka att ställa det så, att den enskilde skall förmås att göra det. I sådana fall, där det är förmögna hus, tager jag för gifvet, att de i alla fall låta sig angeläget vara att så fort som möjligt verkställa nödig desinfektion och icke bry sig om att få hälsovårdsnämndens eller kommunalnämndens tvättmadamer in i sina våningar, utan göra det själfva. Men det är väl bättre, att det står klart uttaladt, hvad meningen är.

Jag yrkar således bifall till reservationen.

Herr Sandqvist: Det skulle ju kunna vara onödigt, att jag nu uppträder här, sedan så mycket förut talats i ärendet. Men då jag varit med i lagutskottet och äfven biträdt den mening, som tagit sig uttryck i lagutskottets utlåtande, skall jag be att få framhålla, att jag gjort det därför, att jag anser det alldeles onödigt, att Kungl. Maj:ts proposition förbättras på det sätt, som i reservationen är yrkadt. Om vi erinra oss, hafva vi ända sedan år 1875 haft en författning, som lider samma brist som den föreliggande lungslagen på bestämmelser om hvem som skall betala åtgärderna. Jag menar hälsovårdstadgan. Men det har ej mött någon svårighet att få den tillämpad så, som vid dess utfärdande ämnadt var. Kommunerna hafva ej undandragit sig att anslå penningar.

Kungl. Maj:t har förmodligen ansett sig icke böra ålägga kommunerna att anslå medel, utan lämnat detta i kommunernas eget skön. Därför hafva vi ett uttryck särskildt i detta lagförslags 4 §, där det står: »Där så anses nödigt, äger hälsovårds- eller kommunalnämnd låta, emot utgifvande af skälig ersättning, förstöra gång- och sängkläder» etc. Således ej ens i det fallet har Kungl. Maj:t ansett sig böra ålägga dem såsom en förpliktelse att vidtaga dessa åtgärder. För öfrigt torde det för hvarje dag som går blifva allt mindre behöfligt, ty kommunerna äro numera tillräckligt vaksamma på den samhällsfara, som lurar bakom tuberkelsjukdomen. Herrarne torde hafva observerat, att det förekommit kommuner, som å kommunalstämma beslutit att bränna upp både stuga, husgeråd och kläder efter en familj, som blifvit förstörd af lungrot.

Jag skall således be att få instämma i yrkandet om bifall till lagutskottets hemställan.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Leman*, att kammaren skulle antaga det af Kungl. Maj:t i ämnet afgifna lagförslag med den ändring, att första punkten i 4 § erhöles den lydelse, som förordats i den af herr *Hasselrot* m. fl. vid utlåtandet fogade reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 33, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det af Kungl. Maj:t i ämnet afgifna lagförslag med den ändring, att första punkten i 4 § erhåller den lydelse, som förordats i den af herr Hasselrot m. fl. vid utlåtandet fogade reservation.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—44;

Nej—55.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 15 och 16 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 34, i anledning af väckt motion angående undanskiftande i mindre bemedlade dödsbon af medel till minderårigt barns underhåll och uppfostran.

Angående lagbestämmelser för tillgodoseende af minderåriges rätt i dödsbon.

Uti en inom Andra Kammaren afgifven motion n:o 83, hade herr J. G. Forsberg föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i vår arfslag, att uti mindre bemedlade dödsbon medel till minderårigt barns underhåll och uppfostran måtte kunna undanskiftas.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt, »att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om och i hvilken utsträckning minderårig bröstarfvinge efter afidnen person må kunna tillförsäkras rätt att, i mån af behof framför öfriga arfvingar, af dödsboets tillgångar bekomma medel till underhåll och uppfostran, samt för Riksdagen framlägga det förslag till lagändring i angifna syfte, hvartill förhållandena anses föranleda».

Herr Sjöcrona: Jag kan icke neka till att jag, trots lagutskottets enhällighet, ställer mig ytterst tveksam gentemot denna lagutskottets hemställan. Här är fråga om att rubba en sedan sekler nedärfd grundsats om barns rätt att få arf efter sina föräldrar, en grundsats,

*Angående
lagbestämmel-
ser för till-
godseende af
minderåriges
rätt i dödsbon.
(Forts.)*

som icke ens rubbas genom testamentsrätten annat än i viss inskränkt mån. Jag medgifver villigt, att sådana fall kunna inträffa som t. ex. då i ett stärbhus ett af barnen uppnått myndig ålder och redan förvärfvat sig en god ekonomisk ställning — att det då kan synas obilligt, att de andra barnen, som ännu äro i späd ålder, skola för detta äldre syskons skull gå miste om hvad som erfordras för deras uppfostran. Men nu har motionären icke stannat vid detta fall. utan har tänkt sig, att redan ett barn, som uppnått 15 års ålder och då anses i stånd att sig själf försörja, skall gå miste om arf efter bägge sina föräldrar eller en af dem, endast på den grund att det finnes yngre syskon i späd ålder och att man, som motionären uttrycker sig, icke skall lägga sten på börda för modern, utan hon skall få sitta i orubbadt bo. Motionären tänker då hufvudsakligen på hem i arbetsklassen, och lagutskottet har icke yttrat någonting, som innebär, att icke lagutskottet delar denna motionärens uppfattning. Man får således antaga, att lagutskottet har biträdt denna uppfattning. Men man kan också tänka sig ett annat fall, som lätt kan inträffa. Det är en familj — en tjänstemans eller handelsbokhållares familj — som för sitt uppehälle hufvudsakligen är beroende af familjefaderns aflöning. Så dör familjefadern och lämnar efter sig en son, som är 15 år och som har ett eller par syskon i späd ålder. Denne son har redan i flera år gått i allmänt läroverk och visat utmärkta anlag för studier, utmärkt flit och utmärkt uppförande. Han skulle kanhända på två, tre, fyra år hinna fram och taga sin mogenhetsexamen och därefter blifva en heder för sin mor. en heder för sitt land och kunna snart nog icke blott underhålla sig själf, utan äfven väsentligt bidra till sin mors och sina syskons underhåll. Om nu, såsom här blifvit ifrågasatt, en sådan lag kommer till stånd, att denne son skall vara skyldig försörja sig själf, då han uppnått 15 års ålder, så måste förmyndaren taga honom från skolan. Han får icke fortsätta sina studier, utan förmyndaren säger till honom, att han måste försörja sig själf, blifva tjänstehjon eller kroppsarbetare, så att han kan försörja sig. Modern skall sitta i orubbadt bo med de öfriga små barnen. Vill hon nu, att sonen skall fortsätta sina studier och att det lilla arf, som skulle kunnat tillfalla honom, skall få användas för att sätta honom i tillfälle att fortsätta studierna, ja, då sträfvar hon så mycket hon kan för att bereda honom detta tillfälle, och då har ju lagen ingen betydelse. Anser hon sig återigen icke kunna det — ja, då inträffar hvad jag nyss antyd. Lagutskottet säger mycket försiktigt, att »utskottet anser sig för närvarande icke böra ingå på närmare undersökning, huru en sådan lagändring som den af motionären åsyftade lämpligast bör avvägbringas, utan torde frågan härom böra till Kungl. Maj:ts bepröfvande öfverlämnas». Ja, det är mycket försiktigt och välbetänkt af utskottet. Det synes däraf, att utskottet själf egentligen icke vetat, huru en sådan lagstiftning skulle ställa sig, och således äro ju kammarens ledamöter också i fullkomlig okunnighet om, på hvilka principer den skulle byggas, och huru man skulle undvika alla dessa tvister och svårigheter, som utan tvifvel skulle uppkomma

genom en sådan lagstiftning, hvilken, såsom jag redan sagt, står i strid mot en gammal grundsats i vår lagstiftning och troligen måste medföra ganska omfattande ändringar i andra lagrum än just precis den paragraf, som handlar om arf efter föräldrar. Nu skulle man ju kunna med lagutskottet resonera så, att saken är beaktansvärd och Kungl. Maj:t kan ju fundera på saken, till dess att det blir någonting, som vi kunna antaga. Ja, vore det så, att Kungl. Maj:ts regering och densamma underlydande tjänstemän vore i saknad af göromål, så kunde ju detta låta säga sig. Men, när man vet, att det redan ligger ett stort antal skrivelser hos Kungl. Maj:t och att vi otvifvelaktigt komma att besluta en hel del till — då kan det väl icke vara fråga om, huruvida vi, då vi icke veta, huru denna lagstiftning skall åvägabringas, böra afåta ytterligare en skrivelse i detta ämne. Lagberedningen är sysselsatt med jordabalken, lagstiftningen om de enskildes äganderätt och nyttjanderätt till fastighet och kan således ej hafva tid att taga i tu med denna lagstiftningsfråga, hvilken, såsom jag antydtt, säkerligen har en vidsträcktare innebörd, än man vid första påseendet kan tro.

Jag tror således, att man gärna kan låta denna sak anstå något och låta den, så att säga, mogna till, innan man tager sig för att skriva däri till Kungl. Maj:t, och för att gifva uttryck åt denna min uppfattning, skall jag tillåta mig yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Leman: Den föregående värde talaren yrkade, att man skulle låta frågan mogna. Ja, men själfva frågan är verkligen ganska mogen. Ty hvar och en, som har någon erfarenhet af lifvet, har nog ofta sett sådana fall som de, hvilka här åsyftas, familjer, där — det behöfver icke nödvändigt vara arbetarfamiljer, utan tjänstemäns, handelsbokhållares m. fl. — det finnes många barn och där änkan efter mannens död sitter med några späda barn, men därigenom att den del af boet, som utgör mannens giftorätt, undanskiftas, kommer med dessa barn på fattigdomens gräns. I andra länder är det ofantligt mycket bättre ställt. Både i Danmark och Norge kan änkan få sitta i orubbadt bo, till dess hon träder i nytt gifte. Detta gör, att intet af barnen får utskifta sin arfslott, men änkan har å andra sidan skyldighet att försörja dem, till dess att de själfva kunna det. Vår svenska lag känner ju också detta sittande i orubbadt bo, men olyckan är, att en stor del af folket, särskildt arbetarne, icke veta, hur man skall skriva ett testamente. Kunskapen i detta afseende är mycket obetydlig.

Jag tillåter mig fästa uppmärksamheten på — hvad lagutskottet redan erinrat — att den föreslagna bestämmelsen ingalunda står i strid med principerna för den svenska lagstiftningen. Lagutskottet erinrar särskildt om 12: 10 ärfdabalken, där det heter: »Hvad föräldrar kostat på sina barn, till deras nödtorftiga föda, kläder, upptuktelse och bröllopskost, det må ej räknas; stånde dock föräldrarne fritt, om de vilja, däremot lägga de andra sina barn något till, som mindre njutit hafva.» Om blott folk förstode sig på detta, så kunde för-

Angående lagbestämmelser för tillgodoseende af minderåriges rätt i dödsbon.
(Forts)

Angående
lagbestämmel-
ser för till-
godoseende af
minderåriges
rätt i dödsbon.

äldrar, som hade uppfostrat ett par barn, hvilka uppnått 15. 16 års ålder och kunna försörja sig själfva, räkna ut hvad de kostat i uppfostran och tillägga de spädnare barnen detta belopp. Detta kan man göra. Men ingen tänker på att begagna sig af denna lagbestämmelse.

(Forts)

Ett annat fall, där den nuvarande lagstiftningen gifver en analog föreskrift, finnes inom testamentsrätten. 2 § af 1857 års testamentsstadga börjar på följande sätt: »Är efter testamentsgifvare omyndigt barn, och kan det ej af sitt arf eller annan tillgång njuta underhåll och uppfostran; då skall af egendom, som i testamente gifven är, så mycket aftagas, som Rätten pröfvar barnet, efter stånd och vilkor. nödigt hafva, till dess det kan sig sjelft nära, dock ej för längre tid, än till dess barnet fyllt tjuguetå år.» Det är sålunda den första regeln, att om en person, med begagnande af sin testamentsrätt, borttestamenterar af sin egendom till oskylda personer eller andra arfvingar, men det visar sig, att det finnes ett omyndigt barn, som icke kan försörjas med sin laglott, så kan rätten taga af den testamenterade egendomen och tillägga det omyndiga barnet. Vidare heter det: »Är barn efter testamentsgifvare ofärdigt, med svar sjukdom behäftadt eller litet vetande, och kan det ej af sitt arf eller annan tillgång njuta tillräckligt underhåll: då skall ock af egendom, som i testamente gifven är, tagas hvad för barnets underhåll nödigt pröfvas, så länge behofvet fortfar.» Och så kommer den sista regeln, som är ungefär densamma som den af lagutskottet föreslagna bestämmelsen, endast att denna skulle gälla oberoende af om det finnes testamente eller icke. Denna regel lyder så: »Nu har man genom testamente anslagit viss årlig inkomst till omyndigt barns underhåll och uppfostran eller till underhåll för ofärdigt, med svår sjukdom behäftadt eller litet vetande barn: kan ej sådant barn af eget arf eller annan tillgång njuta underhåll eller uppfostran, må det testamente gälla för tid, som härofvån sägs, ändå att annan bröstarfvinges laglott därmed belastas skulle.» Det är just hvad lagutskottet vill komma till: att man skall hafva rätt att i vissa fall belasta annan bröstarfvinges laglott, när denne fått sin uppfostran.

Den kritik, som den förste ärade talaren framställde, träffar icke utskottet, utan endast motionären. Motionären föreslår nämligen, att man alltid i mindre bemedlade hem skulle få taga från de andra barnen och lägga till de omyndiga. Detta har ej utskottet gillat, utan vill endast, att Riksdagen i en skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att Kungl. Maj:t ville taga i öfvervägande om och i hvilka fall man skall få taga af de äldres arfslotter för att lägga till de yngres.

Jag anser mig böra fästa uppmärksamheten på att det exempel, som den föregående talaren framdrog om en 15-års yngling, icke faller under den af lagutskottet föreslagna bestämmelsen, emedan denne yngling själf är i behof af medel till uppfostran. Men om man tager ett annat exempel, om man tänker sig, att denne yngling fått gå igenom ett handelsinstitut och får en lön, så att han kan mycket väl underhålla sig själf, då skulle exemplet falla in under

denna lagstiftning och då vore det ju mycket rimligt, att han icke finge uppbära sin laglott, utan denna tilldelades hans yngre syskon. Jag vet, att kammaren icke är mycket intresserad af juridiska diskussioner; jag vill därför ej taga kammarens uppmärksamhet vidare i anspråk; vill till slut dock påpeka att denna sak är i och för sig mycket behjärtansvärd; och jag tillåter mig därför yrka bifall till utskottets hemställan.

Angående lagbestämmelser för tillgodoseende af minderåriges rätt i dödsbon.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 15 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 35, i anledning af väckt motion om tillägg till 14 kap. 45 § strafflagen, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 18 och 19 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 36, i anledning af väckta motioner angående omarbetning i vissa hänseenden af gällande bestämmelser om tillsättning af prästerliga tjänster.

Herr *J. Nydal* hade i en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 42, föreslagit, 1:o) att Riksdagen ville för sin del antaga följande ändrade lydelse af 30 § 1 mom. i lagen angående tillsättning af prästerliga tjänster den 26 oktober 1883: 1. Valet skall, där så äskas, förrättas med slutna sedlar; och 2:o) att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af 26 § 1 mom. i nyssberörda lag, att lika rösträtt måtte tillkomma en hvar röstberättigad person.

Punkten 1.

Utskottet hade på anförda skäl i denna punkt hemställt, »att Riksdagen i anledning af motionen n:o 42, i hvad den afser ändrad lydelse af 30 § 1 mom. i lagen angående tillsättning af prästerliga tjänster den 26 oktober 1883, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af nämnda lagrum, att därigenom föreskrives, det prästval skall, där så äskas, förrättas med slutna sedlar».

Ifrågasatt föreskrift om prästvals förrättande med slutna sedlar.

Vid förevarande och nästföljande punkt var reservation afgifven af herrar *Hasselrot, G. Andersson, greve Lewenhaupt och Sandqvist.*

*Ifrågasatt
föreskrift om
prästvalse för-
rättande med
slutna sedlar.*

(Forts.)

Herr Hedenstierna: Jag står antecknad som reservant, och jag skall endast anhålla att med några ord få yrka afslag på den föredragna punkten.

Det är en gammal sed sedan urminnes tid här i Sverige, att den allmänhet, som röstar på präst, skall göra det offentligt. Det skulle föranleda till en mängd hemlig vigilans och obehöriga påtryckningar, om de röstberättigade skulle komma att rösta med slutna sedlar. Man har därför alltid ansett det såsom en god och naturlig sak, att den, som röstar på präst, själf går fram i kyrkan inför altaret och inför valförrättaren uppgifver hvem han vill hafva till själasörjare. Det skulle leda till ganska stora olägenheter vid själfva valförrättningen och pröfningen af möjliga besvär däröfver, om denna gamla princip icke vidare upprätthölles. Förslag i denna riktning hafva flera gånger förut varit väckta, men denna kammare har aldrig velat vara med därom.

Jag yrkar, som sagdt, afslag å utskottets hemställan.

Herr Uppström: I motsats till den föregående talaren skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Det är en genomgående princip i hela vår kommunala lagstiftning — såsom det ock är stadgadt i förordningen om kyrkostämma — att val, där så önskas, skola förrättas med slutna sedlar. Prästvalsförrättningen kan ju också betraktas såsom en art af kyrkostämma, och jag kan alls icke finna något skäl, hvarför just vid prästval den allmänna regeln skall frångås.

Den föregående talaren har såsom skäl för ett bibehållande af det nuvarande tillvägagångssättet anført, att genom val med slutna sedlar skulle mycken vigilans och röstvärkning underlättas. I motsats mot honom tror jag, att man kan anföra åtskilligt mot den obligatoriskt offentliga valmetoden. Ty — såsom motionären säger — det kan icke bestridas, att »till följd af den öppna omröstningen vid prästval en obehörig påtryckning på de väljande kan förekomma, och det kan äfven för mången vara förenadt med ett visst obehag att behöfva offentligen tillkännagifva sin mening i en sådan angelägenhet som val af själasörjare».

För öfrigt hemställer ju icke utskottet om att prästval nödvändigt skall förrättas med slutna sedlar, utan endast — på sätt i andra liknande fall är brukligt — att val skall ske med slutna sedlar, om så äskas.

Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr Billing: Utan tvifvel kunna goda skäl anföras såväl för bibehållandet af den öppna voteringen som för val med slutna sedlar, och i och för sig skulle jag icke hafva något vidare emot lagutskottets förslag, men det finnes andra omständigheter, som göra, att jag anser, att lagutskottets förslag icke bör antagas.

Det förvånar mig, att lagutskottet icke — såvidt jag kunnat se — har aktat på, hurusom denna af lagutskottet föreslagna förändring måste medföra förändringar i andra paragrafer i lagen om prästval.

Detta synes lagutskottet alldeles hafva förbisett. Nu finnes det emellertid en viktig paragraf i prästvalslagen, nämligen 34 §, som i andra och tredje momenten säger:

»2. Har röst afgifvits af obehörig person, eller någon af de i röstlängden upptagne icke blifvit vid valet behörigen uppropad, eller rösträtt blifvit någon olagligen vägrad, och har valets utgång kunnat af någon af dessa omständigheter bero, vare valet ogildt.

3. Är röst, som afgifvits af behörig person, för högt eller för lågt beräknad, göre domkapitlet rättelse i röstberäkningen.»

Herrarne se ganska lätt, att man icke kan antaga metoden med val med slutna sedlar, utan att också förändring måste göras i denna 34 §. Då blir det fråga om, huruvida det är önskvärdt, att en sådan förändring göres i 34 §, och det anser jag det bestämdt icke vara, därför att denna paragrafs andra och tredje moment innebära en ganska stor garanti mot en del onödiga besvär, och, om besvär anföras, undgår man genom tillämpning af dessa lagrum många onödiga procedurer. Det händer ju icke så sällan, att en obehörig person fått afgifva röster vid ett prästval, och man tänker besvara sig. Men finner man då, att, om man frånräknar denne persons röster, resultatet icke skulle blifva annorlunda och att det således icke lönar sig att anföras besvär, så bli ej sådana anförda. Eller också går man verkligen till domkapitlet med sina besvär; domkapitlet ser då efter, om denne obehörige persons röster inverka på utgången af valet, och om så icke är, så är saken därmed afgjord. Detsamma gäller i fråga om tredje momentet, som förutsätter, att en behörig person fått afgifva för högt röstetal. Domkapitlet afräknar från detta, i den mån det är för högt, och om det icke inverkar på valets utgång, så är saken därmed afgjord. Men skall valet ske med slutna sedlar, så kunna dessa moment icke tillämpas, ty då vet ingen, på hvem den eller den röstat.

På grund af dessa konsekvenser anhåller jag om afslag å utskottets hemställan.

Herr Sjöholm: Med instämmande i herr Billings anförande skall jag be att få framhålla ett par andra synpunkter, som visa, att det icke kan vara lämpligt att ingå till Kungl. Maj:t med en begäran om införande af slutna omröstning vid prästval.

Vid val till kyrkoherde i ett regalt pastorat kan man, om omröstningen sker med slutna sedlar, icke af vallängden se, hvilka personer röstat på den ene eller den andre, och icke heller, huru många röstande, som deltagit i valet. Men det är gifvet, att vid utnämning af kyrkoherdar tager Kungl. Maj:t noga kännedom om vallängden och tager hänsyn till, icke blott huru många röster afgifvits för den ene eller den andre, utan äfven huru många personer, som afgifvit röster. Detta blir omöjligt vid slutna omröstning; ty man får då endast veta antalet röster, men icke antalet röstande på hvar och en — såvida nämligen icke Första Kammaren också vill bifalla andra punkten i utskottets betänkande, att hvarje röstande skall hafva en röst. Detta förmodar jag dock, att kammaren icke

Ifrågasatt föreskrift om prästvals förrättande med slutna sedlar.
(Forts.)

vill; ty skall man slå in på den vägen att rösta per capita, så finnes intet skäl, hvarför icke kvinnor också skola hafva rösträtt, ty de äro minst lika intresserade af prästval som männen.

För öfrigt står detta förslag om sluten omröstning i strid med syftet af förslaget i betänkandets tredje punkt. Emot denna punkt, som afser förenklingar i den procedur, som föregår själfva valet, det vill säga ansökningstid m. m., har jag intet att erinra. Men införes sluten omröstning, så vill jag fästa herrarnes uppmärksamhet på att i stora församlingar blir tiden för valet väsentligt förlängd, hvilket icke vill säga så litet, när man vet, att redan nu ett val kan räcka i öfver 12 timmar. Hur blir det då vid sluten omröstning? Jo, först sker uppropet och sedlarne aflämnas, och sedan skola alla dessa sedlar genomgå och rösterna räknas, hvilket gör, att valet kommer att taga betydligt längre tid. Jag tror således, att förslaget äfven ur denna synpunkt är synnerligen olämpligt.

Som bekant, finnes det olika åsikter om lämpligheten af öppen eller sluten omröstning på det politiska området. Då partierna där äro mera uträglade, torde man få medgifva, att den slutna omröstningen är bättre, ty meningen därmed är att skydda den enskildes rätt. Sådant är vid prästval obehöfligt, enär något hemlighetsmakeri icke där förekommer, utan hvar och en framträder till valbordet och afgifver fritt och öppet sina röster på den af de föreslagne prästmännen, som han anser vara lämpligast.

Jag yrkar afslag å den föredragna punkten.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna punkt hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Ifrågasatt införande af lika rösträtt vid prästval.

Punkten 2.

I denna punkt hade utskottet hemställt, »att Riksdagen, i anledning af förevarande motion n:o 42, i hvad den afser ändring af 26 § 1 mom. i lagen angående tillsättning af prästerliga tjänster den 26 oktober 1883, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af berörda lagrum, att vid prästval lika rösträtt må tillkomma en hvar röstberättigad person».

Herr Hedenstierna: Äfven i detta moment anhåller jag att få yrka afslag å utskottets hemställan. Det är sedan uråldriga tider med få undantag en rätt för dem, som skola välja präster, att göra detta icke enligt personlighetsprincipen, utan efter viss skattegrund; ty man har, och det med rätta, ansett, att den, som skall betala och underhålla kyrka och prästerskap, också skall vid valförrättning hafva större inflytande än den, som icke erlägger något eller ringare bidrag. Helt olika skulle saken kunna ställa sig, om aflöningarne

utginge af statsmedel. Jag finner det alldeles olämpligt att här medgifva omröstning per capita och ber därför att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Ifrågasatt införande af lika rösträtt vid prästval.
(Forts.)

Herr Uppström: Jag finner mig visserligen icke af hvad den föregående talaren yttrat i någon mån öfvertygad om lämpligheten af att behålla den nuvarande röstberäkningen vid prästval; men då, med afseende å kammarens beslut angående nästföregående moment, det är uppenbart, huru kammaren kommer att besluta rörande nu förevarande ämne, skall jag icke uppehålla kammaren med att närmare utveckla skälen, hvarför jag biträdt utskottets hemställan äfven i denna punkt. Emellertid anser jag mig jämväl här böra yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Billing: Herr grefve och talman, mina herrar! Ehuru jag tager för afgjort, att kammarens mening i detta ärende är tämligen deciderad, har jag ändock ansett mig böra säga några ord.

Äfven i afseende å nu föreliggande sida af prästvalsordningen vill jag medgifva, att jag har mycken sympati för att valrättigheten utsträcker — eller inskränkes, hvilketdera man vill säga — mer, än hvad som nu är fallet. Jag tror, att verkliga skäl finnas för att låta fyrktalet vid prästval få betyda mindre än hittills. Men att utsträcka denna rättighet, på sätt här är föreslaget, synes mig vara alldeles omöjligt.

Här har man i motiveringen upptagit en term, som ofta går igen, och det är »*personlighetsprincipen*», hvilken nu skulle göras gällande. Jag tror, att man i våra dagar icke skulle mycket tala om personlighetsprincipen; det är verkligen icke under personlighetsprincipens tecken, som vi nu lefva, utan det är mycket mera under fackföreningsprincipens. Om personlighetsprincipen i verkligheten finge göra sig gällande, skulle jag icke hafva något emot att låta folk rösta per capita; men därför att jag tror, att ingen tid funnits, då personlighetsprincipen mindre fått göra sig gällande än just i våra dagar, kan jag icke vara med om denna förändring nu. Vi se ju fackföreningar på alla möjliga områden. Det har till och med gått så långt, att man icke ens, om man yttrar sig å ämbetets vägnar, har tillåtelse att hysa och uttala en personlig mening utan att antastas af alla slags protester och dylikt både från det ena och det andra hållet. Å andra sidan ser man ju en ömklighet utan all like i den räddhåga, som finnes för dessa fackföreningars uppfattning, protester, resolutioner och beslut, så att det till och med händer, att man icke en gång af sitt ämbetes ansvar känner sig få med till att sätta sig emot hvad man i sitt inre förkastar. Här finnas fackföreningar på alla möjliga områden, och öfver allt är det personlighetsprincipen, som skall undertryckas.

Jag har velat begagna detta tillfälle för att fästa herrarnes uppmärksamhet på, att man icke blott i denna fråga, utan snart sagdt i alla frågor som föreligga, bör taga sig till vara för att bortse därifrån, att vi allt mer och mer närma oss till striden mellan

*Frågasatt in-
förande af lika
röstvärd vid
prästval.
(Forts.)*

socialism och antisocialism. Denna strid kommer alltmera att göra sig gällande på alla områden.

Nu kunna herrarne kanske säga, att det passar icke att tala om detta nu. Jo, det gör det, ty lika visst som det är, att de socialistiska fackföreningarna ledas af ett alldeles bestämdt kristendomsfientligt program, lika visst är det, att de ledas af begär att vid alla tillfällen, som det är dem möjligt, bevisa sin makt. Jag har erfarenhet däraf från det stift jag tillhör, där på kyrkostämmor särskildt i en församling, en stadsförsamling, på grund af denna maktlystnad ett ofog bedrifves, hvilket har visat, att, om man skulle komma till det valsätt, som här är föreslaget, valet till präst, åtminstone i städerna, ingalunda skulle dikteras af dem, som hölle fast vid kristendomen, utan af dem, som mot densamma vore fientliga.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på afslag därå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 18 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 37, i anledning af väckt motion angående lagstiftningsåtgärder i syfte att område, hvarå lifligare byggnadsverksamhet är att emotse, må kunna regleras, redan innan detsamma erhållit större sammanträngd befolkning, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

n:o 50, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af kronojord för framdragande af vissa elektriska ledningar;

n:o 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till landförsvaret af ett Visborgs kungsladugård tillhörande område;

n:o 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inlösningspriset å till statsverket hembjudna frälseräntor;

n:o 53, i anledning af väckta motioner i fråga om utredning och förslag angående inlösen till statsverket af frälsskatteräntor;

n:o 54, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om anslag till restaurering af gråbrödraklostret i Ystad; och

n:o 55, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om anslag för restaurering af Heliga Trefaldighetsförsamlingens kyrka; äfvensom lagutskottets utlåtande, n:o 39, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 1,14 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
